

15 בדצמבר 2025

-בהול-

לכבוד
מר חיים כץ
שר הבריאות
משרד הבריאות

באמצעות הדוא"ל: sar@moh.gov.il

שלום רב,

הנדון: דרישה בהולה לחזור בכם מהחלטתכם לקצץ ולסגור את התוכנית למתן שירותי גישור עבור האוכלוסייה הבדואית בתחנות חלב במחוז דרום

הרינו לפנות אליך בדחיפות בדרישה לחזור בכם לאלתר מההחלטה לקצץ ולסגור את התוכנית למתן שירותי גישור עבור האוכלוסייה הבדואית בתחנות חלב במחוז דרום (להלן: "התוכנית" או "תוכנית המגשרות"), ולתקצב את התוכנית מבסיס התקציב של משרד הבריאות.

סגירת התוכנית פוגעת קשות בזכותם של הנשים הבדואיות וילדיהן, לרבות: הזכות לבריאות, הזכות לנגישות שירותי הבריאות, הזכות לשוויון, הזכות לביטחון אישי ואף לזכות לחיים. וזאת כמפורט להלן:

1. תוכנית המגשרות בטיפות החלב הוקמה לפני שנים רבות על ידי משרד הבריאות, ומטרתה העיקרית "להפחית את תמותת התינוקות בקרב האוכלוסייה הבדואית במחוז הדרום". (סעיף 3.1 למכרז פומבי 7/2023 למתן שירותי גישור עבור האוכלוסייה הבדואית בתחנות טיפות חלב במחוז דרום (להלן: "המכרז") (על התוכנית ראו: Peres, H., Sharaby, R. To connect between worlds, to bridge over gaps: learning about the complex role of cultural mediators in perinatal health promotion from a case in Israel. *Int J Equity Health* 19, (2020) 55).

2. התוכנית תוקצבה גם במסגרת החלטה 1279 "תוכנית לפיתוח כלכלי חברתי בקרה האוכלוסייה הבדואית בנגב 2022-2026". בהתאם למצגת של הוועדה המתמדת של משרד הבריאות והאגף לפיתוח כלכלי חברתי בחברה הבדואית, לתוכנית העבודה הבינמשרדית ליישום החלטה 1279, עולה כי משרד הבריאות רואה בתוכנית המגשרות תוכנית מוצלחת שיש לשמרה ואף להעביר אותה לבסיס התקציב המשרד החל משנת 2025. (שקפים 36-37).

3. עד לאחרונה התוכנית הופעלה באמצעות הזוכה "סל שירותי סיעוד בע"מ" שזכה במכרז, אשר הפעיל שירותי גישור ב-26 טיפות החלב ביישובי החברה הבדואית במחוז הדרום (סעיפים 3.2 ו-3.5 למכרז). שירותי בגישור "ניתנים ע"י מגשרות הדוברות שתי שפות – עברית וערבית, וזאת

במטרה להנגיש את הטיפול הניתן בטיפות החלב לאוכלוסייה הבדואית ולשבור את מחסום השפה והתרבות בכל הנוגע לאורח חיים בריאות ונכון. השירותים כוללים בין היתר הדרכות ופעילויות הסברה במגוונים הרלוונטיים לאוכלוסייה זו. (סעיפים 3.3-3.4 למכרז).

4. משיחות שניהלה נציגת ארגון איתך-מעכי עולה, כי עיקר הפונים לטיפות חלב הם נשים בהיריון ואימהות טריות עם פעוטותיהן, אשר רובן אינן דוברות עברית. המגשרות מסייעות בתקשורת השוטפת בין האימהות לצוות הרפואי לא רק מבחינה שפתית אלא גם תרבותית, ומוודאות כי האם מבינה את ההנחיות הרפואיות שניתנו לה, את המשך הטיפול הנדרש, את מועדי החזרה למרפאה, את סוגי החיסונים שקיבל הפעוט ואת תופעות הלוואי האפשריות. בנוסף, המגשרות שומרות על קשר רציף עם הפונות, ועוזרות להן לקבוע תורים ועוקבות אחרי הגעתן לטיפת החלב.

5. המגשרות מעבירות גם הדרכות ופעילויות הסברה בטיפת החלב בנושאים מגוונים המותאמים לצורכי האוכלוסייה הבדואית, ובהם: מניעת תאונות ביתיות, תזונה נכונה ותזונה ירודה בקרב פעוטות ונשים בהיריון, הפחתת תמותת תינוקות, ביצוע בדיקות מעקב תקופתיות וחיוניות, זיהוי סימני אזהרה המחייבים פנייה לטיפת חלב או למרפאה, מתן ויטמינים ועוד.

6. תפקידה של המגשרת בקהילה הינו חשוב מאין כמותו והוכיח את עצמו בפרק הזמן שבו הופעלה התכנית כיעיל ביותר בהקשר למטרה שלשמה הוקמה. עובדה היא שמשרד הבריאות הפעיל את התוכנית במשך שנים רבות ואף תכנן להעביר אותה מתוכנית המתקצבת בהתאם לתוכנית החומש לתוכנית המתקצבת מתקציב הבסיס של המשרד.

7. אולם, ביום 29.9.2025 הודיע משרד הבריאות לספק, סל שירותי סיעוד, "כי נוכח מגבלות תקציביות, המשרד נאלץ לבטל את ההתקשרות" החלה מיום 30.11.2025 במסגרת המכרז.

8. בעקבות זאת, הספק פיטר עשרות המגשרות שהועסקו במסגרת המכרז בטיפות חלב, והחל מיום 1.12.2025 לא מופעלים שירותי גישור בטיפות החלב בחברה הבדואית. ביטול התוכנית הותירו עשרות נשים בדואיות מובטלות, והשאירו את הקהילה ללא מענה וללא שירותי גישור חיוניים ובסיסיים.

9. חשוב להדגיש כי צעד זה מתווסף למחסור הגדול בטיפות החלב בחברה הבדואית. כך למשל, תחנת טיפת חלב ביישוב הבדואי ביר הדאג' נסגרה לפני כשלושה חודשים והנשים שקיבלו שירות בה נאלצות לנסוע עד לירוחם לקבלת שירות. ההחלטה מלפני מספר שנים על הקמת ניידת טיפת חלב למתן שירות בכפרים הלא מוכרים טרם מומשה. מבחן תמיכה ייעודי להקמת טיפות חלב "באזורים מרוחקים" שפורסם לפני כשלושה חודשים הדיר באופן תמוה מתחולתו את המועצות הבדואיות – נווה מדבר ואל קסום. כעת, עם סגירת תכנית המגשרות, הדברים מצטברים יחד לכדי תמונה שמעלה על פניו לפגיעה קשה בבריאות האם והילד בקהילות הבדואיות בנגב.

10. האוכלוסייה הבדואית בנגב מונה כ-301,308 תושבים, כ-18% מהאוכלוסייה הבדואית הם ילדים בגילאי 0-6 (מאגר "מידע מקוון: מאפייני חיים של החברה הבדואית בנגב", דמוגרפיה (2023), אוניברסיטת בן גוריון). בהתאם לנתוני משרד הבריאות, בין השנים 2013–2023 ישנה מגמה של ירידה בשיעורי תמותת התינוקות גם בחברה הערבית וגם בחברה היהודית. יחד עם זאת, לא צומצמו הפערים בין החברה הערבית לחברה היהודית. שיעור תמותת התינוקות ל-1,000 לידות חי עמד בשנת 2023 על 5.2 בקרב הערבים ועל 1.9 בקרב היהודים והאחרים.
11. גם שיעור תמותת התינוקות בקרב ערבים החיים במחוז דרום אמנם ירד מעט בעשור האחרון, אבל הפער מהחברה היהודית נשמר ושיעור התמותה עדיין גבוה ביותר: 9.2 לכל 1000 לידות חי. זהו השיעור הגבוה ביותר במדינה והוא גבוה פי ארבעה משיעור תמותת התינוקות בקרב יהודים (דו"ח שוויוניות בבריאות: מדדים, פערים והמלצות מדיניות (2023), משרד הבריאות).
12. סגירת תוכנית המגשרות בטיפות חלב פוגעת באופן חמור בחברה הבדואית בנגב, ובפרט בנשים ובילדיהן, בכך שהיא פוגעת בנגישות לשירותי בריאות חיוניים, חינוכיים ומניעתיים, ופוגעת במעקב הרציף אחר חיסונים ובדיקות רפואיות. הפסקת השירותים פוגעת בזכויות אדם – הזכות לבריאות, לביטחון אישי ולחיים – ומעמיקה את הפערים הבריאותיים הקיימים בין החברה הבדואית לשאר האוכלוסייה. מעבר לכך, הפסקת התוכנית מבטלת את מאמצי המשרד למניעת תמותת תינוקות ושיפור הבריאות בקהילה.
13. הזכות לבריאות היא זכות אדם הנגזרת מכבוד האדם. זכות זו כוללת שירותי בריאות חיוניים בסיסיים. המדינה מחויבת לספק שירותי רפואה מונעת בתחנות טיפת חלב לכל תושב, תוך שמירה על נגישות סבירה. אי מתן הנגשה לשונית ותרבותית בטיפות חלב לאוכלוסייה הבדואית נחשבת לאפליה אסורה בהספקת שירותי בריאות ואף מנוגדת לסעיף 4(א) בחוק זכויות החולה, תשנ"ו-1996 (ראו: בג"ץ 2902/11 העמותה לילדים בסיכון נ' משרד הבריאות (4.9.2025); בג"ץ קו לעובד נ' שר הרווחה (22.6.2014); בג"ץ 2753/03 קירש נ' ראש המטה הכללי, פ"ד נז(6) 359 (2003)).
14. טענת משרד הבריאות בדבר מגבלות תקציביות כעילה לסגירת התוכנית תמוהה במיוחד, וזאת נוכח ההחלטה מחודש אפריל 2025 להסיט תשעה מיליון ש"ח מתקציב הבריאות של תוכנית החומש המיועדים לחברה הבדואית, לטובת מימון פעילות זרוע האכיפה ביחידת "יואב". ההסטה הוסברה כתת ניצול תקציבי בשנים 2022–2023, אף שמדובר בתקציבים שיועדו מלכתחילה לצרכים חיוניים בתחום הבריאות. (עדן סולומון, "תקציב שיועד לבריאות הבדואים הוסט לטובת יחידת משטרה האוכפת בנייה בנגב", הארץ, 3 באפריל 2025).
15. נסיבות אלו מחלישות עד מאוד את טענת המגבלות התקציביות, ומדגישות כי ההחלטה לסגור את התוכנית נעשתה תוך שיקול דעת פגום, הכולל הסתמכות על שיקולים זרים שאינם נוגעים למטרות הבריאותיות המובהקות של הציבור הבדואי. מהלך זה פוגע בעיקרון השוויון, בנגישות לשירותי בריאות, ובהגנה על חיי ותוחלת החיים של האוכלוסייה הבדואית בדרום.

16. לאור האמור לעיל, אנו מבקשות להקצות את התקציב הדרוש לצורך חידוש תוכנית המגשרות בחברה הבדואית.

בברכה,

חנאן אלסאנע, עו"ד

רשא אלעטאונה, עו"ד

עמותת איתך מעכי משפטניות למען צדק חברתי

ד"ר שני בר-טוביה

עביר ג'ובראן, עו"ד

רופאים לזכויות אדם

האגודה לזכויות האזרח

העתקים:

מר משה בר סימן טוב, מנכ"ל משרד הבריאות
ח"כ מירב כהן, יו"ר הוועדה לקידום מעמד האישה ולשוויון מגדרי
ח"כ אלון שוסטר, יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה